Б. С. Гузар,

к. е. н., доцент, Уманський національний університет садівництва

ORCID ID: 0000-0003-3899-5595

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.7.66

БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

В. Huzar,

PhD in Economics, Associate Professor, Uman National University of Horticulture

BUDGET CONTROL AS A COMPONENT OF THE BUDGET MANAGEMENT AND THE DIRECTIONS OF ITS IMPROVEMENT

У статті розглянуто роль та місце бюджетного контролю у складових бюджетного менеджменту. Розглянуто сутність, види і форми бюджетного контролю, їх завдання і принципи. Розкрито основні специфічні інструменти бюджетного контролю та їх визначення. Проаналізовано різні підходи щодо визначення сутності, форм і методів бюджетного контролю та їх використання під час проведення бюджетного контролю відповідними контролюючими органами. Розкрито функції органів державного фінансового контролю наділених контрольними повноваженнями у сфері державних і місцевих фінансів в умовах трансформаційних змін. Розглянуто особливості державного бюджетного контролю в умовах бюджетної децентралізації та адміністративно-територіальної реформи. В залежності від часу проведення контрольних дій розкрито сутність попереднього, поточного і наступного (ретроспективного) бюджетного контролю з використанням різних форм контролю. Розкрито основні недоліки та напрями удосконалення бюджетного контролю. Розглянуто і проаналізовано нормативно-правові акти, в яких визначена відповідальність за неефективне використання бюджетних коштів і порушення бюджетного законодавства. Досліджено основні проблеми у системі бюджетного контролю в Україні і запропоновано напрями їх вирішення з врахуванням міжнародних стандартів.

The article considers the role and place of budget control in the components of budget management. The essence, types and forms of budgetary control, their tasks and principles are considered. The main specific tools of budget control and their definition are revealed. Different approaches determining the essence, the forms and methods of budget control and their use in conducting budget control by the relevant regulatory authorities are analyzed. The functions of the bodies of state financial control endowed with control powers in the sphere of state and local finances in the conditions of transformational changes are revealed.

Peculiarities of state budget control in the conditions of budget decentralization and administrative — territorial reform are considered. Depending on the time of control actions, the essence of previous, current and next (retrospective budget control with the use of various forms of control) is revealed. The main shortcomings and areas for improving budget control are revealed.

The normative-legal acts in which the responsibility for inefficient use of budgetary funds and violation of the budgetary legislation is defined are considered and analyzed. The main problems in the system of budgetary control in Ukraine are investigated and the directions of their decision taking into account the international standards are proposed.

The further improvement of the budget control system at the level of local self-government will help to increase the efficiency of budget funds and socio-economic development of the country as a whole. Therefore, further researches should focus on the developing specific mechanisms for the interaction of control bodies in the field of budget, as well as with the public, in accordance with the recommendations of international organizations. Therefore, in the context of problems related to the improvement of public administration in Ukraine in general and budget management, in particular, an important role is given to the organization of budget control and increase its effectiveness and efficiency.

Ключові слова: бюджетний менеджмент, бюджетний контроль, суттєві ознаки бюджетного контролю, принципи контролю, види контролю, елементи, форми і методи контролю.

Key words: budget management, budget control, essential features of budget control, principles of control, types of control, elements, forms and methods of control.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Однією з найважливіших умов ефективного функціонування вітчизняної економіки, обов'язковим елементом управління економічними процесами та операціями загалом й бюджетними ресурсами зокрема, є бюд-

жетний контроль. Функціонування ефективного механізму державного регулювання економіки передбачає існування чіткої системи бюджетного контролю, здатного забезпечити відповідність законодавству фінансової діяльності як держави, так і місцевих органів, дати

оцінку їх доцільності та ефективності. У сучасних умовах зростає роль контролю, як функції державного регулювання та бюджетного менеджменту, спрямовано-го на ефективне управління бюджетними ресурсами.

Одним із найважливіших інструментів в умовах демократичних перетворень та трансформаційних змін є бюджетний менеджмент, який регулює соціально-економічні процеси в Україні. В умовах ринкової економіки бюджетний контроль являється важливою складовою бюджетного менеджменту, як складової системи управління бюджетними ресурсами. Функціонування ефективного механізму державного регулювання економіки передбачає існування чіткої системи бюджетного контролю, здатного забезпечити відповідність законодавству фінансової діяльності як держави, так і місцевих органів. Бюджетний контроль забезпечує реалізацію стратегії державної бюджетної політики, виконання державою наділених функцій, забезпечення зростання надходжень до державного та місцевого бюджетів та ефективне їх використання. У сучасних умовах зростає роль контролю, як функції державного регулювання та бюджетного менеджменту. Тому у період зниження рівня росту національної, неефективного витрачання коштів бюджетів усіх рівнів актуального значення набуває бюджетний контроль органами державної влади та управління і органами місцевого самоврядування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ретроспективний огляд теоретичних і практичних аспектів методології й організації державного фінансово-бюджетного контролю в Україні свідчить, що в науковому середовищі ці питання досліджуються досить широко. Значна увага вітчизняними науковцями приділяється дослідженню суті бюджетного контролю, контролю за використанням бюджетних коштів, фінансово-бюджетного контролю, їх особливостям та специфіці у порівнянні з державним фінансовим контролем. Проблемами бюджетного контролю займаються такі зарубіжні вчені: Є. Бессон, Т. Галер, Д. Осборн, А. Премханд, А. Стайс, Г. Стерлінг та вітчизняні вчені В. Андрущенко, М. Гупаловська, В. Дем'янишин, Л. Сафонова, В. Опарін, І. Стефанюк, І. Данчевська, М. Дяченко, Н. Зорій, Н. Мельник, А. Лісовий, Н. Монаєнко, Н. Собкова, Ю. Слободяник та інші. Нині у вітчизняній науці недостатньо уваги приділяється дослідженням стану організації, формам і методам бюджетного контролю та напрямам його удосконалення в умовах трансформаційних змін та євроінтеграції.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Мета та завдання статті полягають у дослідженні сутності фінансово-бюджетного контролю, сучасного стану його організації, форм і методів його проведення та напрямів удосконалення бюджетного контролю в умовах трансформаційних змін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

З поглибленням ринкових відносин в Україні актуалізується проблема координації дій держави, суб'єктів господарювання і громадян з метою досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку суспільства. Тому модернізація системи управління є об'єктивним процесом, пов'язаним з цілеспрямованою координацією виробництва, розподілу, обміну і споживання відповідно до економічних законів і закономірностей суспільного розвитку. Однією з найважливіших складових управління є бюджетний менеджмент, який означає: керування; організацію ефективної роботи; політику прийняття рішень з урахуванням чинників, які впливають на ефективність роботи; адміністрацію; орган, що здійснює управління; сукупність знань і вмінь, що становлять основу мистецтва управління. Після прийняття будь-якого управлінського рішення контрольна діяльність стає органічною частиною даної системи управління.

В умовах ринкової економіки забезпечення стабільної позитивної динаміки соціально-економічного розвитку країни тісно пов'язано з використанням відповідних економічних важелів та інструментів управління, серед яких центральне місце займає бюджет, роль бюджетного менеджменту посилюється. За допомогою цього виду менеджменту держава регулює розподіл і перерозподіл ВВП, забезпечуючи оптимальне поєднання економічних інтересів усіх членів суспільства, створюючи при цьому міцний фінансовий фундамент для якісного виконання своїх функцій.

Розбудова вітчизняної національної економіки на ринкових засадах, взятий стратегічний курс України на інтеграцію до ЄС, глобалізація економічних процесів у поєднанні з кризовими потрясіннями, спричиненими зовнішніми та внутрішніми чинниками, потребують посилення ролі бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку держави в поєднанні з ринковими важелями та інструментами. Тому завдання полягає у тому, щоб з урахуванням переваг ринкової економіки підвищувати роль економічних методів управління, зокрема за допомогою доходів і видатків бюджетів усіх рівнів та посилювати їхній прямий вплив на зміцнення росту виробництва усіх галузей економіки та зростання добробуту громадян.

Одним із методів управління є бюджетний менеджмент спрямований на управління бюджетними ресурсами й відносинами, які виникають у процесі руху бюджетних коштів. Вирішення питань ефективного управління державними коштами, необхідності чіткого та своєчасного контролю за процесом виконання бюджетів усіх рівнів в умовах обмеженості фінансових ресурсів набуває першочергового значення. Виходячи з цього, контроль — це систематична і конструктивна діяльність керівників, органів управління, покликана визначати ступінь адекватності досягнутих і майбутніх результатів, а також інших компонентів діяльності, її цілям і нормам. Контроль — це збір і обробка інформації про траєкторії руху керованого об'єкта, зіставлення її з параметрами, заданими заздалегідь в планах або програмах, виявлення відхилень, аналіз причин, що викликали такі відхилення, їх оцінка і прийняття рішення про коригуючому впливі. Контроль — це одна з основних управлінських функцій, невід'ємна складова процесу управління, що впливає на всі його інші функції та постійно і безперервно бере активну участь у цьому процесі від його початку і до завершення на всіх етапах управління та прийняття управлінських рішень. Серцевинною бюджетного контролю є механізм зворотного зв'язку з об'єктами управління. Чинне законодавство України не надає чіткого визначення поняття "бюджетний контроль". У ст. 26 Бюджетного кодексу України (БКУ) використовується термін "контроль за дотриманням бюджетного законодавства", що забезпечує результативне і ефективне управління бюджетними коштами на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до БКУ та інших нормативно-законодавчих актів [1]. У Бюджетному кодексі України розкриваються основні стадії: перша стадія — складання проектів бюджетів; друга стадія — розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); третя стадія — виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); четверта стадія — підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього [1].

Відповідно до функцій, завдань та структури самого бюджетного процесу виділяються такі основні складові бюджетного менеджменту:

Однією із основних складових бюджетного менеджменту являється бюджетне планування, як науково обгрунтований процес визначення джерел утворення і напрямів використання бюджетних ресурсів з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку держави.

Важливу роль у бюджетному менеджменті відіграє управління організацією процесів виконання бюджетів усіх рівнів за доходною та видатковою частинами.

Важливе державне значення має також процес виконання Державного і місцевих бюджетів, який не може бути забезпечений без чіткої організації бюджетного обліку.

Основне завдання бюджетного обліку — забезпечення своєчасного і повного надходження доходів до бюджету, своєчасного фінансування заходів, передбачених витратною частиною бюджету, забезпечення цільового використання коштів бюджету в галузях економіки і, особливо, ефективного використання їх за цільовим призначенням.

Значення бюджетного обліку зростає в період, коли в економіці і державі відбуваються процеси ринкових перетворень. Головним завданням бюджетного обліку у цей період є забезпечення чіткої організації бухгалтерського обліку у використанні бюджетних коштів, державної дисципліни у всіх органах управління, які виконують бюджет, жорсткого режиму економії при фінансуванні витрат бюджету та їх використанні.

Тому бюджетний облік дає повну картину виконання бюджетів усіх рівнів.

Важливою складовою бюджетного менеджменту являється бюджетний контроль за виконанням бюджету, який здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу.

Всі складові бюджетного менеджменту тісно пов'язані між собою, оскільки спрямовані на єдиний об'єкт управління, яким є бюджет держави. Кожна складова використовує елементи загальних, загальнонаукових, спеціальнонаукових, спеціальних методів, виходячи з поставленої мети та завдань управлінської діяльності.

За своєю сутністю бюджетний контроль є системою заходів органів державної влади і управління та органів місцевого самоврядування, спрямованих на забезпечення законності дій учасників бюджетного процесу під час проходження всіх його стадій з використанням специфічних форм і методів їх організації.

Метою бюджетного контролю є забезпечення законності бюджетної діяльності всіма учасниками бюджетних відносин.

Об'єктом бюджетного контролю є відповідні бюджети та бюджетна діяльність учасників бюджетних правовідносин.

Суб'єктами бюджетного контролю є органи державної влади і управління, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації державної та комунальної форми власності, їх посадові особи, що визначені чинним законодавством.

Предметом бюджетного контролю є грошові відносини, пов'язані з надходженням і використанням бюджетних коштів.

Основними завданнями бюджетного контролю є:

1. Оцінка системи управління бюджетними коштами усіх рівнів.
2. Забезпечення правильності і своєчасності ведення бухгалтерського обліку та достовірність всієї звітності.
3. Шляхом своєчасного і ефективного контролю досягнення економії бюджетних коштів та їх цільового використання.
4. Аналіз та оцінка стану діяльності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.
5. Направлення організації всіх видів, методів і форм бюджетного контролю на запобігання порушенням бюджетного законодавства.
6. Наукова обґрунтованість планування доходів і видатків бюджетів усіх рівнів.

Аналіз сутності бюджетного контролю, розкриття його об'єктів, суб'єктів, предмету, мети, завдань, форм, методів і функцій контролю дає підстави вважати, що даний вид контролю властивий специфічні, тільки йому,

основні елементи, які виражають сутність самої системи управління і бюджетного контролю.

Розглядаючи різні підходи науковців та трактування ними сутності "бюджетний контроль", вважаємо, що бюджетний контроль виражає специфічну управлінську діяльність, яка реалізується через систему спостережень, перевірок та інших складових чинників на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до Бюджетного кодексу України та іншого чинного законодавства [1].

Методи, види і форми бюджетного контролю різноманітні і залежать від предмета, цілей, завдань в області бюджетного менеджменту, а також від того, яка діяльність — минуле, сьогодення, майбутня — стає предметом контролю.

Ефективність проведення бюджетного контролю залежить від рівня його організації, видів, форм і методів його проведення. В основу класифікації різних видів бюджетного контролю закладено суттєві класифікаційні ознаки:

1. У залежності від стадій бюджетного процесу.
2. У залежності від структури бюджетного процесу.
3. У залежності від функцій і повноважень контролюючих органів.
4. У залежності від часу проведення контрольних дій.
5. У залежності від форм і методів проведення бюджетного контролю.

У залежності від стадій та структури бюджетного процесу можна виділити такі види контролю:

- контроль на стадії складання проектів бюджету;
- контроль на стадії розгляду проектів бюджету та їх перегляд і уточнення;
- контроль на стадії затвердження бюджетів і прийняття Закону України "Про Державний бюджет на відповідний рік";
- контроль на стадії виконання бюджетів;
- контроль на стадії бюджетного планування і прогнозування;
- контроль на стадії виконання бюджету за доходами і видатками;
- контроль на стадії виконання бюджету за доходами і видатками та складання звіту про його виконання.

Також суттєвою ознакою класифікації бюджетного контролю є діяльність суб'єктів, що здійснюють бюджетний контроль та характеру їх контрольної діяльності, їх завдань і повноважень розглянемо такі види контролю:

Контроль, який здійснюється державними органами влади і управління — державний бюджетний контроль.

Контроль, який здійснюється контрольно-ревізійними підрозділами міністерств і відомств — відомчий бюджетний контроль.

У ринкових умовах важливе значення має проведення експертизи та аналізу фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, які фінансуються з бюджету. Такий контроль називається бюджетним аудитом.

Контроль, який здійснюється громадськими організаціями — називається громадським бюджетним контролем.

В умовах бюджетної децентралізації в Україні аналізуються і вивчаються питання удосконалення бюджетного контролю та його проведення органами місцевого самоврядування в межах їхніх компетентностей. На сьогодні наявність розвинутих інформаційних систем дає змогу своєчасно враховувати конкретні зауваження і пропозиції спеціалістів і практиків з питань удосконалення форм і методів контролю бюджетів усіх рівнів.

Зміст і завдання бюджетного контролю залежать від часу проведення контрольних дій. За цим критерієм контроль підрозділяють на попередній, поточний і наступний. Попередній контроль дозволяє принципово вирішувати питання про доцільність будь-яких дій в май-

бутньому. На стадії складання і розгляду проекту державного бюджету та кошторисів бюджетних установ проводиться попередній бюджетний контроль. Прийняття управлінських рішень щодо бюджету повинно базуватися на аналізі та розрахунках очікуваних та прогнозованих макроекономічних показників та прогнозованих фінансових результатів суб'єктів господарювання, виходячи з попередніх бюджетних періодів.

Провідне місце у бюджетному менеджменті займає попередній бюджетний контроль, який впливає на якість бюджетного процесу та визначається якістю затвердженого бюджету (рішення про місцевий бюджет). На державному рівні попередній контроль здійснюють органи державної влади та управління, які розглядають бюджетні пропозиції і розрахунки до них та приймають кошториси і плани асигнувань і інші підтверджені бюджетними пропозиціями розрахунки для складання проекту бюджету, бюджетного розпису та бюджетних програм. Органи Державного казначейства здійснюють попередній контроль відповідно до затверджених кошторисів та планів асигнувань в період до здійснення бюджетних операцій з надходження та витрачання державних ресурсів.

Поточний контроль здійснюється як органами державної влади та управління, і органами місцевого самоврядування, так і спеціалізованими контролюючими органами. Його сутність полягає у контролі за здійсненням бюджетних операцій у процесі виконання бюджетів усіх рівнів. Метою цього контролю є сприяння забезпеченню відповідності між надходженням доходів і фінансуванням видатків у бюджетному розписі. Також поточний контроль повинен забезпечувати виконання бюджету, цільове використання бюджетних коштів. У процесі здійснення видатків органи Державного казначейства здійснюють поточний контроль при оплаті рахунків розпорядників та отримувачів бюджетних коштів — перевірка відповідності платіжних документів затвердженим кошторисам; здійснюють поточний контроль відповідності видатків розпорядників бюджетних коштів бюджетній класифікації та бюджетним призначенням і виділенням асигнуванням.

Органи Державного казначейства здійснюють попередній та поточний контроль за виконанням операцій з бюджетними коштами розпорядниками та отримувачами коштів бюджету, а також взаємодіють з іншими контролюючими органами відповідно до законодавчо-нормативної бази. Функціонування єдиного казначейського рахунку та єдиної системи бухгалтерського обліку дає можливість щоденно органами Державного казначейства здійснювати своєчасний і достовірний поточний бюджетний контроль за надходженнями бюджетних коштів. Важливою складовою сучасного казначейського контролю є наявність у системі державного казначейства внутрішнього контролю, який дає змогу отримати достовірні дані щодо здійснених операцій, методів, принципів та процедур контролю керівництвом органів Державного казначейства України для аналізу та прийняття відповідних управлінських рішень.

У бюджетному процесі наступний (послідуючий) бюджетний контроль направлений на перевірку виконання бюджету за всіма бюджетними програмами, фактичного використання бюджетних асигнувань розпорядниками і одержувачами бюджетних коштів, визначення ефективності та результативності виконання всіх бюджетних програм. Метою послідовного контролю є виявлення чинників, які негативно впливають на формування доходної частини бюджету та використання бюджетних коштів за функціями держави, розробка пропозицій та прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Наступний контроль за доцільністю та ефективністю управління бюджетними ресурсами, виявлення відхилень від законності та своєчасне вжиття відповідних заходів здійснюється Рахунковою палатою. Рахункова палата здійснює зовнішній послідовний контроль у формі ревізії, перевірки. До повноважень Рахункової палати належить здійснення контролю за надходженням та ви-

користанням коштів Державного бюджету України, у тому числі за утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу, ефективністю управління коштами державного бюджету, використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, що надаються з державного бюджету, а також за надходженням закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки та за використанням коштів місцевих бюджетів у частині видатків, які визначаються функціями держави і передані на виконання місцевому самоврядуванню. Крім контрольних повноважень окремих органів влади у Бюджетному кодексі України, встановлено відповідальність за виявлені бюджетні правопорушення учасникам бюджетного процесу. Недотримання учасником бюджетного процесу встановленого Бюджетним кодексом та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про його виконання являється бюджетним правопорушенням. Підставою для вжиття наступних заходів може бути бюджетне правопорушення, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, а саме:

1. Призупинення бюджетних асигнувань.
2. Зупинення операцій з бюджетними коштами.
3. Накладання стягнень.

Важливою суттєвою ознакою класифікації бюджетного контролю є форма його здійснення.

За формами здійснення бюджетного контролю можна виділити:

Перевірка — це докладне вивчення окремих питань складання і виконання бюджету, реалізації бюджетних програм, ефективності управління коштами бюджетів різних рівнів.

Експертиза — це дослідження певного питання, яке потребує спеціальних знань, з метою формування об'єктивного висновку стосовно поточного стану відповідного явища (об'єкта), а також його ймовірних станів у майбутньому.

Аудит — форма контролю за прийняттям і якістю виконання управлінських рішень учасниками бюджетного процесу та розпорядниками бюджетів усіх рівнів. Важливим є оцінка рівня віддачі використаних бюджетних коштів і аналіз причин, які зумовили невиконання визначених завдань.

Моніторинг — це система постійного спостереження контролюючих органів за дотриманням норм бюджетного законодавства учасниками на всіх стадіях бюджетного процесу. Основними завданнями бюджетного моніторингу є виявлення і аналіз певних ознак, які можуть свідчити і підтверджувати можливі бюджетні правопорушення, шляхом проведеного глибокого аналізу бюджетної річної та оперативної звітності, іншої постійної чи періодичної інформації про функціонування підконтрольного об'єкта, згідно мережі розпорядників і одержувачів бюджетних коштів. Характерною особливістю моніторингу є те, що він є не разовим заходом, а здійснюється постійно і своєчасно за певний або тривалий проміжок часу.

Основною формою бюджетного контролю є ревізія, яка є системою контрольних дій, спрямованих на всебічну перевірку діяльності всіх учасників бюджетного процесу з метою встановлення законності бюджетних операцій з надходження та використання бюджетних коштів, а також виявлення винних у бюджетних правопорушеннях. Основним завданням ревізії є виявлення фінансових порушень і зловживань, установлення винних у цьому осіб та притягнення їх до відповідальності.

На практиці всі форми і способи бюджетного контролю використовуються не ізольовано, а в поєднанні між собою, що суттєво підвищує дієвість бюджетного контролю на всіх стадіях бюджетного процесу.

Використовуючи специфічні методи і прийоми бюджетного контролю дає змогу всебічно, повно і об'єктивно дослідити всі аспекти системи формування і використання надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Основними напрямки підвищення ефективності контролю в системі бюджетного менеджменту є: активізація відносин та взаємозв'язків Рахункової палати України з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України (в частині опрацювання результатів фінансового аудиту та аудиту ефективності доходів та витрат Державного бюджету України), Державною Аудиторською службою України (Офісом державного фінансового контролю) (в частині опрацювання результатів державних фінансових аудитів виконання місцевих бюджетів та розширення їх цілей та задач). Одним із напрямків вдосконалення слід зазначити розподіл завдань між контролюючими органами з метою уникнення дублювання повноважень, а також посилення відповідальності за здійснення бюджетних правопорушень. Основними недоліками організації бюджетного контролю є:

- неповнота охоплення завданнями та повноваженнями органів, які наділені контрольними функціями, всіх елементів бюджетної системи та бюджетного процесу;
- неузгодженість розподілу завдань та повноважень органів, які наділені контрольними функціями на всіх стадіях бюджетного процесу;
- відсутність регламентованого механізму взаємодії контролюючих органів між собою. Ці проблеми виникають в основному завдяки недолікам нормативно-правової бази.

Тому основними напрямками, які стосуються удосконалення державного управління і бюджетного менеджменту в Україні, важлива роль відводиться удосконаленню організації бюджетного контролю, його формам і методам та підвищенню його дієвості, результативності і ефективності.

За сучасних умов розвиток нових інформаційних систем дозволяє у певних аспектах автоматизувати процес управління і контролю. Одночасно з впровадженням потужних інформаційних систем, що використовують сучасні можливості обчислювальної техніки і телекомунікаційних технологій, змінюється зміст інформаційних потоків, що беруть участь у процедурі контролю. У зв'язку зі зміщенням поточного контролю зверху вниз потоки інформації від споживача до виробника стають більш прямими і не зачіпають вищих ешелонів управління [7].

Подальше удосконалення системи бюджетного контролю на державному та місцевому рівнях сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів та соціально-економічного розвитку країни загалом. Тому подальші дослідження необхідно сконцентрувати на розробці конкретних механізмів взаємодії органів контролю в сфері бюджету, а також з громадськістю, відповідно до рекомендацій міжнародних організацій.

ВИСНОВКИ

Бюджетний контроль у загальній системі державного фінансового контролю є вагомим напрямом реалізації бюджетної політики держави. У системі бюджетного менеджменту центральне місце відводиться бюджетному контролю, який виражає собою специфічну управлінську діяльність, яка реалізується через систему спостережень на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до Бюджетного кодексу України та іншого чинного законодавства. Тому основними напрямками, які стосуються удосконалення державного управління і бюджетного менеджменту в Україні, важлива роль відводиться удосконаленню організації бюджетного контролю, його формам і методам та підвищенню його дієвості, результативності і ефективності.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI: Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 07.07.2021).
2. Бюджетний менеджмент: підручник. В. Федосов, В. Опарін, А. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова. К.: КНЕУ, 2004. 864 с.

3. Чернадчук В.Д. Бюджетний контроль: поняття та сутність. Підприємництво, господарство і право. 2002. № 11. С. 74—76.

4. Стефанюк І.Б. До нової якості бюджетного контролю через аудит ефективності. Фінансовий контроль. № 2. 2009. С. 8—13.

5. Рубан Н.І. Концептуальні засади контролю за виконанням бюджетних програм. Фінанси України. 2006. № 8. С. 7—11.

6. Репетько О.О. Методичні підходи до розмежування форм і методів фінансового контролю в теорії та практиці державного управління. URL: <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення 07.07.2021).

7. Несходовський І.С. Інформаційні системи і технології фінансового контролю: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 245 с.

8. Гупаловська М.Б. Бюджетний контроль в умовах ринкової економіки України: дис.. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук 08.00.08. Тернопіль, 2012. 241 с.

9. Горбунов О.В. Підвищення дієвості контролю у системі бюджетного менеджменту: взаємозв'язок державного та місцевого рівнів. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 4/1. С. 49—55.

10. Бюджетний менеджмент: підруч. / За ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погрішук. Тернопіль: Крок, 2015. 522 с.

11. Собкова Н.Д. Необхідність фінансового контролю в процесі планування місцевих бюджетів в умовах трансформаційних зрушень. Економічний аналіз. 2013. Т. 13. С. 188—193.

12. Письменна Т. Принципи бюджетного контролю: теоретична інтерпретація та практика виконання. Світ фінансів. 2011. № 4. С. 115—127.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2456-17> (Accessed 07 July 2021).
2. Fedosov, V. Oparin, V. and Safonova, L. (2004), *Biudzhethnyj menedzhment [Budget Management]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Chernadchuk, V.D. (2002), "Budget control: concept and essence", *Entrepreneurship, economy and law*, vol. 11, pp. 74—76.
4. Stefanyuk, I.B. (2009), "To the new quality of budget control through efficiency of audit", *Financial control*, vol. 2, pp. 8—13.
5. Ruban, N.I. (2006), "Conceptual principles of control over the implementation of budget programs", *Finance of Ukraine*, vol. 8, pp. 7—11.
6. Repetko, O.O. (2010), "Methodical approaches to distinguishing forms and methods of financial control in the theory and practice of public administration", available at: <http://www.nbu.gov.ua> (Accessed 07 July 2021).
7. Neshodovskiy, I.S. (2011), *Informatsijni systemy i tekhnologii finansovoho kontroliu [Information systems and technologies of financial control]*, Centre of education literature, Kyiv, Ukraine.
8. Hupalovskaya, M.B. (2012), "Budget control in a market economy of Ukraine", Ph.D. Thesis, Economy, Ternopil, Ukraine.
9. Horbunov, O.V. (2018), "Improving the effectiveness of control in the budget management system: the relationship between state and local levels", *Economy. Finances. Right*, vol. 4/1, pp. 49—55.
10. Demyanyshyna, V.H. and Pohrishchuk, H.B. (2015), *Biudzhethnyj menedzhment [Budget management]*, Krok, Ternopil, Ukraine.
11. Sobkova N.D. (2013), "The need of financial control in the process of planning local budgets in terms of transformational changes", *Economic analysis*, vol. 13, pp. 188—193.
12. Pysmenna, T. (2011), "Principles of budgetary control: theoretical interpretation and practice of execution", *The world of finance*, vol. 4, pp. 115—127.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2021 р.